

Fridtjof Nansen i Godthåb 1888

Af Aksel Mikkelsen

Et gammelt brev fra Fridtjof Nansen, dateret Godthåb den 4. oktober 1888 og stilet til kaptajnen på kryolitskibet »Fox« liggende i Ivigtut klar til hjemrejse, er igennem familien Sverdrup kommet mig i hænde. Brevet gengives her i faksimile, da jeg mener det fortjener at blive kendt af en større kreds. Brevet giver i sin klare, beskedne men inderlige tone et godt billede af den dengang unge og ukendte personlighed og polarforsker, der skulle få så stor betydning for polarforskning, havvidenskab, Norges politiske historie omkring 1905, det humanitære hjælpearbejde efter første verdenskrig og meget andet.

Nansens færd i 1888 over den dengang fuldstændigt ukendte, grønlandske indlandsis var en virkelig arktisk bedrift. Ekspeditionens seks mand og udstyr blev ved ekspeditionens start sat i et par åbne både i drivisen ud for Grønlands østkyst. Man regnede nemlig med senest dagen efter at kunne gøre landgang på kysten på et sted, som ville være velegnet til opstigningen på indlandsisen. Men sådan kom det ikke til at gå. Bådene kom i drift med isen, og først efter en meget

barsk måned i drivisen kunne de komme i land og begynde opstigningen til indlandsisen. Da var det allerede blevet sent på året, men Nansen ville alligevel gennemføre turen over isen.

Snestorm af ukendt voldsomhed og temperaturer på 40-50 graders kulde mødte ekspeditionen på isen. Der var dog ingen mulighed for at vende om, og takket være Nansens jernvilje og tro på sit projekt kom de – efter som de første at have krydset indlandsisen – ned i bunden af Ameralik-fjorden på Grønlands vestkyst ca. 120 km fra Godthåb. Der fik de lavet en slags båd – nærmest et trug kaldet »Skildpadden« – af telt, skistave, teltstænger, pilekrat m.v. På 5 døgn roede Nansen og Sverdrup de 120 km til Godthåb og nåede frem den 3. oktober 1888, lige inden en kraftig sydvesten storm

Aksel Mikkelsen har tidligere skrevet artikler om minedrift, olieforskning m.v., sidst »Glimt fra Nantoralik 1883-85«, Grønland nr. 8-1997 s. 335. Aksel Mikkelsen arbejdede en årrække i Sydgrønland, på Icecan- og Loranstationerne i Frederiksdal og på Angissioq.



Nansen og Sverdrup i »Skildpadden«, et fartøj lavet af teltdug, skistave, pilekviste og lignende. Fartøjet brugte de til at ro de 120 kilometer ud af Godthåbsfjorden for at hente hjælp, efter at de var kommet ned fra deres tur over indlandsisen.

satte ind. Denne episode gav i øvrigt anledning til den i det gamle Godthåb kendte talemåde: »Qujanaq Nansen tikippoq, – Det er da godt, at Nansen nåede frem«.

Der blev straks afsendt en kajakmand til de efterladte rejsefæller i Ameralik med bl.a. lækkerier fra Godthåbs fire danske damer samt med tobak til de to samer. I øvrigt havde de ventende ekspeditionsdeltagere allerede opnået kontakt med en grønlandsk rensdyrjæger, som forsynede dem med friskt rensdyrkød. De led således ingen nød, selv om der blev nogen ventetid, inden to større både kunne komme ind fra Godthåb og afhente dem.

Nansen selv havde håbet at nå årets sidste skib hjem fra Grønland. Derfor havde han ændret sin rejserute over indlandsisen, således at han kom ned i Godthåbdistriktet og ikke som oprindeligt planlagt til Christianshåb. Dagen efter sin ankomst til Godthåb sendte han

det i indledningen nævnte brev til kaptajnen på »Fox«, der i Ivigtut lå klar til afrejse som årets sidste skib. Nansen havde naturligvis håbet på selv at kunne komme hjem med skibet og fremlægge resultaterne fra sin sensationelle rejse over Grønlands indlandsis. Men »Fox« var fuldladet og havde 40 kryolitarbejdere ombord, hvorfor kaptajnen ikke mente, at han kunne tage flere med. Kaptajnen fik dog en rapport med til rejsens danske sponsor, kaffegrosserer Augustinus Gamel, som i henhold til Nansens ønske fik rapporten offentliggjort bl.a. på forsiden af Times den 20. november 1888. Denne artikel gjorde Nansen verdensberømt.

Nansen havde selv set frem til en lang og måske lidt kedelig vinter på vestkysten. Man må dog sige, at han på bedste vis kom til at udnytte det halve års ufri-villige ophold i Godthåb, og opholdet kom til at sætte sine spor såvel i byen som i Nansens eget liv. Ekspeditionsdel-



Fem af de seks ekspeditionsmedlemmer i kajak ud for Godthåb. Det sjette ekspeditionsmedlem, samen Ravna, turde ikke sejle i kajak.

tagerne blev indkvarteret efter samme ordning, som de på isen havde delt de to tremandssoveposer: Nansen, Sverdrup og Dietrichsen blev indkvarteret hos kolonibestyrer Lauritz Bistrup, Kristiansen og de to samer i et andet hus, hvor der manglede gardiner for vinduerne. Dette gav anledning til et offentligt vindueskikkeri, og kan måske derfor have fremkaldt følgende kommentar fra Nansen: »For at undgå ubehageligheder blev det bestemt, at kvindfolk ikke skulle få lov at komme der (på deres værelser) – på den måde sikredes stedets moral bedst.« Dette satte dog ingen stopper for især Kristiansen og Balto, som begge blev kendt for deres energiske deltagelse i de ofte forekommende danse-mik arrangementer.

Under opholdet forsøgte Nansen selv at leve som eskimo for på den måde at lære mest muligt om deres liv. Han forsøgte at lære deres sprog, levede og spiste sammen med dem på jagt-, fiske- og skiture, lærte selv at ro i kajak, dyrkede

skisport med dem, levede i udstederne, hvilket måske gav anledning til det øgenavn, som han – i lighed med enhver besøgende dengang – uvægerligt blev behæftet med: Sardlormiut Ningavat (Sardloq-folkets svigersøn). Det siges, at udstedsbestyreren i Sardloq havde en meget smuk datter, men om dette har noget med hans øgenavn at gøre, skal jeg lade være usagt. Men at Nansen og hans rejsefæller har været usædvanlig populære deroppe, vidner bl.a. følgende senere udtalelse fra et par grønlandere om: »Nansen og Balto var så venlige og så hyggelige, at vi altid tænkte på dem næsten som vore egne«. Lokalt Nansens Fiskebanke efterlader også et minde om hans ophold deroppe.

Efter hjemkomsten granskede Nansen tilgængelig litteratur om Grønland herunder Hans Egede, Poul Egede, Niels Egede, Ruds Dalsager, Gustav Holm og de islandske sagaer. Det hele blev sammenfattet i bogen »Eskimoliv«, som må

siges at være et klassisk værk om grøn­lænderne og grønlandske forhold. Nan­sen anerkender, at danskerne har gjort det bedre end nogen anden kolonimagt i verden, men hans dom over mission, handel og administration er dog søn­derknusende og kan sammenfattes i hans barske råd til danske politikere og em­bedsmænd: »Hvis I arbejder for grøn­lændernes ve og vel, bør I pakke alle jeres va­rer og alt det andet værdiløse ragelse sammen og fragte det tilbage til Dan­mark. Og lad så fremtidens grøn­lændere, som de har kunnet tidligere, passe deres egne sager selv.« Tydeligere kan hans me­ning om danskernes indsats på Grønland omkring 1888 næppe fremføres.

Forarbejdet til det 700 sider store værk

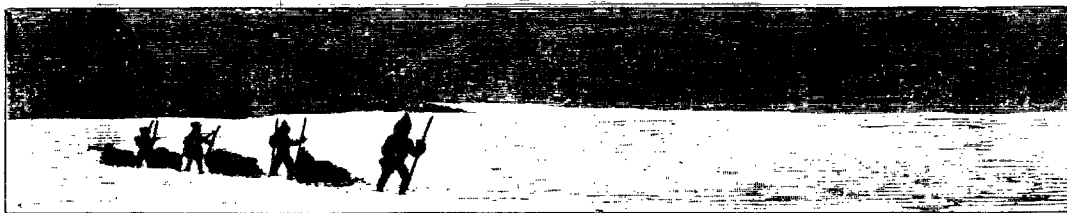
»På ski over Grønland« blev ligeledes ud­arbejdet under opholdet i Godthåb. For­uden det videnskabelige og saglige ind­hold kan det siges, at denne bog blev indledningen til nutidens store interesse for skisport.

Efter det halve års ventetid i Godthåb hjemrejste ekspeditionen den 29. april 1889 med skruebarken »Hvidbjørnen«, hvis fører i 1889 var daværende løjtnant Garde. Han havde været næstkomman­derende på Gustav Holms konebådseks­pedition til Ostgrønland 1883-85, så Nansen og Garde må have haft meget at diskutere. Nansen kan således tænkes at have inspireret Garde til dennes ca. 200 km lange og vel gennemførte vandring på Indlandsisen i 1893.



Nansen Ravna Dietrichson Balto Sverdrup Christiansen

Nansen og hans ekspeditions­kammerater, som sammen krydsede Grønlands indlandsis i 1888.



Illustrationer fra Fridtjof Nansens bog: »Paa Ski over Grønland«, 1890.

I det først nævnte brev overvurderer Nansen ikke sin indsats. Havde folk dengang anet, hvad Nansen skulle komme til at betyde, havde man nok været mere agtpågiven med hensyn til at imødekomme hans skriftlige anmodning om hjemrejse med årets sidste skib. Til gengæld havde Nansen ikke haft den

lærerige tid i Godthåb, og ej heller havde han haft mulighed for at bringe et nyt og frisk pust ind i den gamle grønlandske hovedstads hverdag – ligesom vi andre ikke via hans brev havde fået indsigt i hans beskedne holdning til den epokegørende ekspedition over indlandsisen.

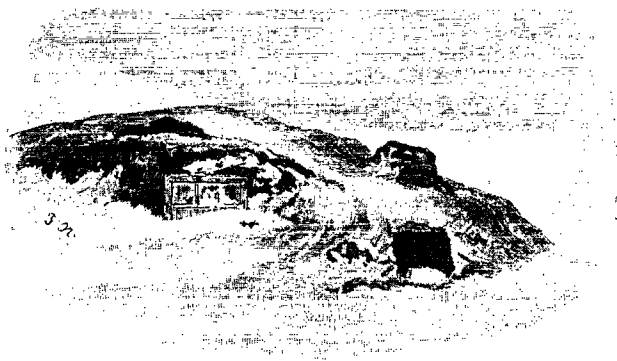
Godthaab den 4 October 1888

Som De af mine Skrifter vil se er mit navn Nansen
og jeg er leder af den Ekspeditionen som skal gaa
gjennem Grønland fra Østkysten til Vestkysten, efter
adskillige gjennordigheder af forskjellig slags, er nu
endelig 2 af os nåede frem hit til Godthaab medens
den øvrige del af Ekspeditionen (4 Mand) venter inde
i bunden af Ameralikfjorden for at blive hentede
hid snarest, Her desværre vi er nåede frem forsent
til at komme Hjem med et af Handelsens skibe for
som håber jeg den eneste mulige, vi har for at bringe
me Hjem er derfor nu for om den ikke ergaet, og
om vi ikke kan komme med Dem, I et længere
Efter vi en Driftestjerer Schmidt har jeg forhørt om
at det var muligt at for sejsprent den endnu i
Frigthed, kunde gaa om Godthaab og tage os med naar
den gaa Hjem, Naar jeg kommer med et saa dristigt
forlangende, kan det for skulde komme hid til at for
at vente paa os i Frigthed, saa er det fordi jeg troede det
at være det sekrest og at den meste Tid maatte spares
for Dem paa den vej, det tager ikke for mange Dage
at gaa herop, medens man mener her, at vi ikke
kunde gøre Regning paa at komme frem paa mindre

end. 4^{te} Dage til Friglut, efter at vi vel maa
vente i mindst 4 Dage om ikke mer for de övrig
deltagere i Ekspeditionen kan hentes hid inde fra
Landsen. og saa lange kunde jeg ikke gjøre Regning
for et Skibet kunde vente her os dernede, kunne
derimod Skibet gaae herop vilde vel 2 Dage op
og 2 Dage tilbage altsoo ialt 4 Dage vare nok
dertil, og det var sikkert medens venten alt
er Udsikker, for Kaptajn, at det er os magtpaarl
de at komme hjem især, og at det vilte være
rigtig kjært at kunne sætte foden ombord
i Deres fartoi, det behøver j. neppe forsikre
Dem, som De klare det saadan, Da ved De neppe
hvilken lidödelig Taknemmelighed, De vil tilkinde
Dem i 4 Norske og 2 Danske Hjerter, Det er selvfö
lgelig som jeg ogsaa har Skrevet til H. Driftbestyrer
Schmidt at de indlæg som maatte paa et Skibet
med henting af Hjerteligning alt dette og at vil
blive fuldt ud godt gjort ligesom et Skibet
maatte faae en Ekstra betjening i den anledning
Fremt os 6 Mand angaar saa er vi jo vistnok
en noget Uciviliserede efter saet lange

apbet i skulden og Inerisecmii, men tro dog neppe
 De behøver være borte for et Følge af ombord-
 rene Isbjørne er vi endnu ikke blivne vi vil
 være lykkelig ved en meget liden Blev paa Deres
 dakt eller ned i Løsten som Goveplad af-
 forøvrigt tro at kunne forbi Dem et vi
 skal være meget takket af Synkelige unge
 Mand et have med at gøre ombord, Hørbende
 paa et der altsoo endnu er en mulighed
 for et gøre Deres personlige Bekjendtskab
 ombord i Tøst, og af mitt inderste hjerte
 bedende Dem om Undskyldning for det bryderi
 som jeg muligens vil komme til at volde Dem

Jeg Deres altid forhindende
 J. Nansen



»Eskimohus om vinteren«, tegnet af Fridtjof Nansen.

Godthaab den 4. Oktober 1888

Som De af under Skriften vil se er mit navn Nansen og jeg er leder af den Ekspeditionen som skulde gaa gjemmen Grönland fra østkysten til Vestkysten. Efter adskillige gjenvordigheder af forskjellig slags, er nu endelig 2 af os naade frem hid til Godthaab, medens den 5vrige del af Ekspeditionen (4 Mand) venter inde i bunden af Amerikalikfjorden paa at blive hentede hid snarest, Men desværre vi er naade frem forsent til at komme Hjem med et af Handelens skibe Iaar som haabet, og den eneste mulighed, vi har for at komme Hjem er derfor nu Fox om den ikke er gaaet, og om vi skulde kunde komme med Den. I et længere Brev til Hr. Driftsbestyrer Schmidt har jeg forhört om at det var mulig at Fox saafremt den endnu er i Ivigtut, kunde gaa om Godthaab og tage os med naar den gaar Hjem. Naar jeg kommer med et saa dristigt forlangende, som at FOX skulde komme hid Istedet for at vente paa os i Ivigtut, saa er det fordi jeg troede det at være det sikrest og at den meste Tid maatte spares for Dem paa den maade, det tager ikke For mange Dage at gaae herop, medens man mener her, at vi ikke kunde gjøre Beregning paa at komme frem paa mindre end 14 Dage til Ivigtut, efter at vi vel maae vente i mindst 4 Dage om ikke mer for De övrige deltagere i Ekspeditionen kan hentes hid inde fra Fjorden og saa lenge turde jeg ikke gjøre Regning paa at Skibet kunde vente paa os dernede, kunde derimod Skibet gaae herop vilde vel 2 Dage op og 2

Dage tilbage altsaa ialt 4 Dage være nok dertil, og det var sikkert medens venten altid er Udsikker, ja Kaptain, at det er os magtpaaliggende at komme Hjem iaar, og at det vilde være rigtig kjært at kunne sætte foden ombord i Deres fartöi, det behöver jeg neppe forsikre Dem, kan De klare det saadan, Da ved De neppe hvilken udödelig Taknemmelighed, De vil tilvinde Dem i 4 Norske og 2 Finske hjerter, Det er selvfølgelig som jeg ogsaa har Skrivet til Hr. Driftsbestyrer Schmidt, at de udlæg som maatte paaføres Skibet ved henting og hjerbringning alt dette af os vil blive fult ud godtgjort ligesom at Skibets besætning maatte faa en Ekstraberegning i den anledning. Hvad os 6 Mand angaar saa er vi jo vistnok saa meget Uciviliserede efter vort lange ophol i kulden og Snereiseophold, men tro dog neppe De behöver være bange for at Tage os ombord, rene Isbjörne er vi endnu ikke bliven vi vil være lykkelig ved en megen liden Plas paa Deres dæk eller nede i Lasten som Soveplads og förövrigt tro at kunne forsikre Dem at vi skal være meget beskednen og Pyntelige unge Mænd at have med at gjøre ombord, Haabende paa at der altsaa endnu er en mulighed for at gjøre Deres personlige Bekjendtskab ombord i Fox, og af midt inderste hjerte bedende Dem om Undskyldning for det bryderi som jeg muligen vil komme til at volde Dem

Jeg Deres altid forbunden

F. Nansen